

Investigating the Effect of Arabic Teachers' Work Ethic and Responsibility on Students' Academic Motivation through the Mediation of Hope and Social Exchange Styles

Ali Abdzaid and Vanas Al-Aujani¹ , Behnaz Mohajeran²

1. PhD student in Educational Management, Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: aliwenas3@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: b.mohajeran@urmia.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:
Received 29 April 2024
Received in revised form 21 May 2024
Accepted 07 June 2024
Published Online 21 June 2026

Keywords:
work ethic,
responsibility,
academic motivation,
hope,
social exchange style.

ABSTRACT

Background: Students' academic motivation is one of the fundamental components of educational success and may be influenced by teachers' professional characteristics, including work ethic and responsibility. Moreover, hope and social exchange styles play an important role in explaining this relationship by influencing students' attitudes, interactions, and academic efforts.

Aims: The present study aimed to examine the effect of Arabic language teachers' work ethic and responsibility on students' academic motivation, with hope and social exchange styles serving as mediating variables.

Method: This descriptive-correlational study employed a path analysis approach. The statistical population consisted of all middle-school students in Karbala, numbering 4,308. Using Cochran's formula, 424 students were selected through random cluster sampling. Data were collected using the standardized Work Ethic Questionnaire (Petty, 1991), Responsibility Questionnaire (California, 1987), Hope Questionnaire (Snyder et al., 1991), Social Exchange Styles Questionnaire (Lippman et al., 2011), and Academic Motivation Questionnaire (Harter, 1981). The data were analyzed using Pearson's correlation coefficient and path analysis in SPSS and LISREL.

Findings: The results indicated that teachers' work ethic and responsibility had a positive and significant effect on students' academic motivation ($p < .01$). Furthermore, academic hope and social exchange styles played positive and significant mediating roles in the relationship between teachers' work ethic and responsibility and students' academic motivation ($p < .01$).

Conclusion: The findings suggest that, by adhering to ethical principles, fulfilling their responsibilities, and establishing relationships based on trust and support, teachers can foster positive attitudes and sustained academic effort among students. In this process, enhancing academic hope and promoting constructive social interactions represent important mechanisms through which teachers' professional conduct can contribute to students' greater academic motivation. Therefore, attention to professional ethics, responsibility, and teachers' communication skills should be emphasized in educational policymaking and teacher-empowerment programs.

Citation: Abdzaid and Vanas Al-Aujani, A., & Mohajeran, B. (2024). Investigating the effect of Arabic teachers' work ethic and responsibility on students' academic motivation through the mediation of hope and social exchange styles. *Journal of Psychological Science*, 23(136), 307-328. [10.61186/jps.23.136.307](https://doi.org/10.61186/jps.23.136.307)

Journal of Psychological Science, Vol. 23, No. 136, 2024

© The Author(s). DOI: [10.61186/jps.23.136.307](https://doi.org/10.61186/jps.23.136.307)

✉ **Corresponding Author:** Behnaz Mohajeran, Associate Professor, Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran.
E-mail: b.mohajeran@urmia.ac.ir, Tel: (+98) +9844-32752741-43

Extended Abstract

Introduction

Academic motivation is one of the fundamental components of learning and educational achievement. It refers to the set of forces that direct and sustain an individual's behavior toward the attainment of goals. Previous research has shown that academic grades alone cannot fully explain students' motivation; consequently, increasing attention has been devoted to individual and environmental factors affecting motivation, including teachers' characteristics and educational conditions (Ebrahimi et al., 2011; Rouhi & Asayesh, 2012; May et al., 2020). In this context, academic achievement motivation is regarded as an internal force that encourages students to strive for success, evaluate their performance, and attain desirable standards (Alimohammadi, 2013; Ghasemzadeh, 2020).

Teachers' work ethic and responsibility are among the professional factors that may influence students' academic motivation (Khakpour & Darvishi, 2016; Ranjbar & Bayanfar, 2019). Work ethic refers to adherence to the distinction between right and wrong, the competent fulfillment of duties, and the perception of work as an intrinsic value. It can contribute to individuals' psychological well-being and enhance the effectiveness of the educational system (Fu et al., 2011; Bagherpour Doughi, 2023; As & Burke, 2022). Responsibility, likewise, refers to an individual's internal commitment to performing assigned duties effectively and being accountable to society, the environment, and relevant stakeholders. A responsible teacher not only fulfills instructional responsibilities but also attempts to prevent and address classroom challenges and create conditions conducive to the development of students' abilities and talents (Davis, 2014; Saimako & T., 2018).

Hope and social exchange styles may constitute important mechanisms for explaining the relationship between teachers' professional characteristics and students' academic motivation. Hope, as a positive motivational state, consists of two components: agency and goal-oriented planning. It helps students design pathways toward their goals and overcome potential obstacles (Snyder, 2000; Monfared & Khorakian, 2014). Social exchange styles explain relationships in terms of the evaluation of costs, benefits, rewards, and resources, and may influence the quality of social interactions and the processes of teaching and learning (Saffarinia, 2017; Sharifian et al., 2018; Daspit et al., 2016). Therefore, given the central role of teachers in the educational system and the importance of academic motivation for effective learning, it is necessary to examine the effect of teachers' work ethic and responsibility on students' academic motivation, while considering the mediating roles of hope and social exchange styles.

Method

The present descriptive-correlational study was conducted to examine the relationships among the study variables. The statistical population consisted of 4,308 middle-school students in Karbala. Using random cluster sampling, 450 questionnaires were distributed, of which 424 complete questionnaires were ultimately retained for statistical analysis; the initial sample size had been estimated at 406 participants based on Cochran's formula. Data were collected using Petty's Work Ethic Questionnaire (1991), the California Responsibility Questionnaire (1987), Snyder et al.'s Hope Scale (1991), Lippmann et al.'s Social Exchange Styles Questionnaire (2011), and Harter's Academic Motivation Questionnaire (1980). The face and content validity of the modified instruments was confirmed by educational and management experts. Factor analyses supported the

multidimensional structure of the questionnaires, while the KMO indices and significant Bartlett's tests confirmed the adequacy of the samples and the suitability of the data for factor analysis. The instruments assessed the respective dimensions of work ethic, responsibility, hope, social exchange styles, and academic motivation, and their Cronbach's alpha coefficients in the present study were 0.87, 0.88, 0.86, 0.89, and 0.87, respectively, indicating satisfactory internal consistency and reliability. The data were analyzed at both descriptive and inferential levels using SPSS version 22 and LISREL.

Results

The results indicated that the absolute values of skewness and kurtosis were below 1 for all variables and, based on Klein's (2011) criteria, the assumption

of univariate normality was therefore met. The correlation matrix also revealed significant relationships among the study variables, confirming the prerequisite for conducting path analysis. The path analysis showed that work ethic had a positive and significant effect on academic motivation ($\beta = 0.25$, $t = 4.69$, $p < 0.01$), as did responsibility ($\beta = 0.30$, $t = 5.85$, $p < 0.01$). Moreover, the indirect effect of work ethic on academic motivation through hope was positive and significant ($\beta = 0.21$, $t = 3.71$, $p < 0.01$), as was its indirect effect through social exchange styles ($\beta = 0.22$, $t = 3.98$, $p < 0.01$). Similarly, responsibility had a positive and significant indirect effect on academic motivation through hope ($\beta = 0.19$, $t = 2.98$, $p < 0.01$) and social exchange styles ($\beta = 0.21$, $t = 3.64$, $p < 0.01$). The obtained values of the model-fit indices, together with their acceptable threshold values, are reported in Table 1.

Table1. Goodness-of-Fit Indices for the Tested Research Model

Fit index	Obtained value	Acceptable criterion
χ^2/df	2.64	< 3
RMSEA	0.045	< 0.08
p-value	0.07	> 0.05

As shown in Table 1, all the goodness-of-fit indices fall within the acceptable range. Therefore, the tested model demonstrates a satisfactory fit to the collected

data. The results of the path analysis are presented in Table 2.

Table2. Tested Paths in the Path Analysis

Mediation model	Predictor/mediator variable	Direct effect	Indirect effect	Total effect
Hope	Work ethic → Academic motivation	0.25**	0.21**	0.46**
Hope	Responsibility → Academic motivation	0.30**	0.19**	0.49**
Hope	Hope → Academic motivation	0.43**	—	—
Social exchange styles	Work ethic → Academic motivation	0.25**	0.22**	0.47**
Social exchange styles	Responsibility → Academic motivation	0.30**	0.21**	0.51**
Social exchange styles	Social exchange styles → Academic motivation	0.55**	—	—

The results presented in Table 2 indicate that work ethic and responsibility have positive and significant

direct and indirect effects on students' academic motivation through hope and social exchange styles.

In the hope-mediated model, the direct effect of work ethic on academic motivation was 0.25, whereas its indirect effect was 0.21, yielding a total effect of 0.46. Similarly, responsibility had a direct effect of 0.30, an indirect effect of 0.19, and a total effect of 0.49 on academic motivation. In addition, hope had a positive and significant direct effect on academic motivation, with a path coefficient of 0.43. In the model involving social exchange styles as a mediator, the direct and indirect effects of work ethic were 0.25 and 0.22, respectively, resulting in a total effect of 0.47. The corresponding direct, indirect, and total effects of responsibility were 0.30, 0.21, and 0.51, respectively. Social exchange styles also had a positive and significant direct effect on academic motivation, with a coefficient of 0.55. Since all the reported paths were significant at the 0.01 level and both the direct and indirect effects were significant, it can be concluded that hope and social exchange styles partially mediate the relationships between work ethic and responsibility, on the one hand, and academic motivation, on the other. In other words, part of the effects of these two predictor variables on academic motivation is explained through hope and social exchange styles.

Conclusion

The present study investigated the effects of Arabic teachers' work ethic and responsibility on students' academic motivation, with hope and social exchange styles as mediating variables. The findings indicated that teachers' work ethic had a positive and significant effect on students' academic motivation, which is consistent with the findings of Khakpour and Darvishi (2016). Through fostering order, fairness, respect, trust, and professional commitment, a strong work ethic creates a supportive learning environment and enables teachers to serve as appropriate behavioral models for students. Teachers'

responsibility also exerted a positive and significant effect on academic motivation, consistent with the findings of Ranjbar and Bayanfar (2019). Responsible teachers strengthen students' sense of competence, belonging, and the value of academic effort by planning instruction, monitoring students' academic progress, providing feedback, attending to individual differences, and offering appropriate support. This finding is also consistent with Davis's (2014) view of teachers' responsibility in classroom management and addressing instructional challenges, as well as Valentine et al.'s (2010) perspective on the value of work ethic in the development of educational systems.

The results further showed that teachers' work ethic and responsibility had positive and significant effects on students' academic motivation through hope. This finding is consistent with Gholamipour's (2017) findings concerning the relationship between academic hope, motivation, and academic achievement, as well as with Rand et al.'s (2020) findings regarding the role of hope and optimism in academic performance. According to Snyder (2000), hope consists of agency and the ability to identify pathways toward one's goals. Accordingly, ethical and responsible teachers enhance students' belief in the attainability of success and their ability to overcome obstacles by providing support, constructive feedback, clear goals, and practical strategies. In addition, social exchange styles mediated the relationships between teachers' work ethic and responsibility and students' academic motivation. This result is consistent with Daspi et al.'s (2016) findings concerning the relationship between social exchange styles and academic motivation. Based on social exchange theory, educational interactions are more effective when they are founded on support, respect, trust, fairness, and mutual cooperation (Saffarinia, 2017; Sharifian et al.,

2018). Under such conditions, the psychological costs of relationships, such as fear and distrust, are reduced, whereas social and emotional benefits, including belonging and support, are enhanced, thereby encouraging students to participate and exert greater academic effort (Spellman, 2013; Knox et al., 2019). Overall, teachers' work ethic and responsibility are important factors in promoting students' academic motivation; however, their effects are also realized through mechanisms such as strengthening hope and improving the quality of social exchanges in the classroom. Therefore, enhancing academic motivation requires simultaneous attention to teachers' ethical and professional competencies, the development of supportive relationships, and the provision of opportunities for students to experience success and active participation. The main limitations of the study included the use of self-report instruments, the cross-sectional nature of data collection, the restricted study population, and the possible influence of cultural and situational factors on participants' responses. Accordingly, the generalizability of the findings should be approached with caution. Future studies are recommended to employ longitudinal and mixed-method designs, broader samples from diverse schools and regions, and multi-source methods, including interviews, observations, and administrators' evaluations. Further investigation of variables such as self-efficacy, social support, teacher–student relationship quality, and school climate as mediators or moderators may also contribute to a more precise explanation of the mechanisms underlying students' academic motivation.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is taken from the Ph.D. thesis of the first author in the field of educational administration at the Faculty of Literature and Humanities, Islamic Azad University, Urmia Branch. In maintaining the observance of ethical principles in this study, an attempt was

made to collect information after obtaining the consent of the participants. Participants were also reassured about the confidentiality of the protection of personal information and the presentation of results without mentioning the names and details of the identity of individuals

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second was the supervisors and the third was the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: The authors would like to express their sincere gratitude to all individuals who participated in this study.

بررسی تأثیر اخلاق کاری و مسئولیت پذیری معلمان عربی بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان با میانجی گری امیدواری و سبک های تبادل اجتماعی

علی عبدزید وناس العوجانی^۱، بهناز مهاجران^۲

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: aliwenas3@gmail.com

۲. دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: b.mohajeran@urmia.ac.ir

چکیده

مشخصات مقاله

زمینه: انگیزش تحصیلی دانش آموزان یکی از مؤلفه های اساسی موفقیت آموزشی است و می تواند تحت تأثیر ویژگی های حرفه ای معلمان، از جمله اخلاق کاری و مسئولیت پذیری، قرار گیرد. همچنین، امیدواری و سبک های تبادل اجتماعی با تأثیر گذاری بر نگرش ها، تعاملات و تلاش های تحصیلی دانش آموزان، در تبیین این رابطه اهمیت دارند.

هدف: هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر اخلاق کاری و مسئولیت پذیری معلمان عربی بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان با میانجی گری امیدواری و سبک های تبادل اجتماعی بود.

روش: پژوهش حاضر، توصیفی از نوع همبستگی با رویکرد تحلیل مسیر بود. جامعه آماری شامل تمامی دانش آموزان راهنمایی شهرستان کربلاء به تعداد ۴۳۰۸ نفر بود، با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۴۲۴ نفر با روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی انتخاب شدند. برای جمع آوری داده ها، از پرسشنامه استاندارد اخلاق کاری (پتی، ۱۹۹۱)، مسئولیت پذیری (کالیفرنیا، ۱۹۸۷)، امیدواری (اشنایدر و همکاران، ۱۹۹۱)، سبک تبادل اجتماعی (لیپمن و همکاران، ۲۰۱۱) و انگیزش تحصیلی (هارت، ۱۹۸۱) استفاده شد. تحلیل داده با استفاده از تحلیل ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر در نرم افزارهای آماری SPSS و Lisrel صورت گرفت.

یافته ها: نتایج نشان داد که تأثیر اخلاق کاری و مسئولیت پذیری معلم بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان مثبت و معنی دار می باشد ($P < 0/05$)، همچنین مشخص شد که نقش میانجی امیدواری تحصیلی و سبک تبادل اجتماعی در تأثیر اخلاق کاری و مسئولیت پذیری بر انگیزش تحصیلی مثبت و معنی دار می باشد ($P < 0/05$).

نتیجه گیری: براساس نتایج می توان گفت معلمان از طریق پایبندی به اصول اخلاقی، انجام مسئولانه وظایف و ایجاد روابطی مبتنی بر اعتماد و حمایت، زمینه شکل گیری نگرش مثبت و تلاش مستمر دانش آموزان را فراهم می کنند. در این فرایند، تقویت امیدواری تحصیلی و برقراری تعاملات اجتماعی سازنده، سازو کارهای مهمی برای تبدیل رفتار حرفه ای معلمان به انگیزش بیشتر در دانش آموزان به شمار می روند. بنابراین، توجه به آموزش اخلاق حرفه ای، مسئولیت پذیری و مهارت های ارتباطی معلمان می تواند در سیاست گذاری های آموزشی و برنامه های توانمندسازی آنان مورد تأکید قرار گیرد.

استناد: عبدزید وناس العوجانی، علی؛ و مهاجران، بهناز (۱۴۰۳). بررسی تأثیر اخلاق کاری و مسئولیت پذیری معلمان عربی بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان با میانجی گری امیدواری و سبک های تبادل اجتماعی. *مجله علوم روانشناختی*، دوره ۲۳، شماره ۱۳۶، ۳۰۷-۳۲۸.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۶، ۱۴۰۳. DOI: 10.61186/jps.23.136.307

© نویسنده گان.

✉ نویسنده مسئول: بهناز مهاجران، دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: b.mohajeran@urmia.ac.ir

تلفن: ۰۴۴-۳۲۷۵۲۷۴۱-۴۳

مقدمه

از دیرباز، یکی از مهم ترین دغدغه های روان شناسان تربیتی این بوده است که دریابند چه عواملی بر یادگیری کلاسی و انگیزش تحصیلی^۱ تأثیر می گذارند. تا قبل از دهه هشتاد میلادی، نمره دانش آموزان ملاکی بود که برای این منظور در نظر می گرفتند. بدین ترتیب، پژوهش های خود را بر عوامل افزایش دهنده نمره متمرکز کردند. پژوهش های بعدی، به ویژه از ۱۹۸۰ به بعد، نشان داد که نمره نمی تواند در مورد انگیزه دانش آموزان اطلاعات زیادی بدهد؛ به همین دلیل، روان شناسان در جست و جوی یافتن عوامل تأثیرگذار بر انگیزه برآمدند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۰). انگیزه مهم است؛ زیرا انگیزه شامل انرژی، جهت، پشتکار و قصد اهداف است و انگیزه ها در پیش بینی رفتار انسان نقش دارند. در دیدگاه رفتار برنامه، انگیزه فرد را تشویق به عمل می کند. انگیزه می تواند محرکی باشد برای تغییر نیت های نهفته ای که باعث تشویق کارآفرین می شود و می تواند حلقه مفقوده بین قصد و عمل باشد (راماواتی و همکاران، ۲۰۲۰).

انگیزه یکی از عوامل اساسی در آموزش و یادگیری است که می تواند از جهات مختلف بر عملکرد دانش آموزان در محیط های آموزشی اثرگذار باشد (روحی و آسایش، ۱۳۹۱). سازه انگیزش تحصیلی به رفتارهایی که برای یادگیری و پیشرفت در تحصیل مربوط است، اطلاق می شود. به طور کلی، انگیزش پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از انگیزه های پیشرفت، نیرویی درونی است که یادگیرنده را به ارزیابی همه جانبه عملکرد خود با توجه به عالی ترین معیارها، تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که با موفقیت در عملکرد همراه است، سوق می دهد (علی محمدی، ۱۳۹۲). امروزه بحث انگیزش شدیداً مورد توجه دانشمندان علوم رفتاری و روان شناسان قرار گرفته است. در واقع، انگیزش نتیجه رابطه متقابل فرد با موقعیت یا وضعیتی است که در آن قرار می گیرد. در واقع، انگیزش عبارت است از نیروهایی که موجب هدایت رفتار در جهت ارضای برخی از نیازها می گردد. انگیزش چگونگی تقویت، هدایت و استمرار رفتار را نشان می دهد (می و همکاران، ۲۰۲۰). برخی از نظریه های انگیزش، منشأ رفتارهای انسان را درونی فرض می کنند و نقش عوامل محیطی را در ایجاد انگیزش نادیده گرفته اند. از سوی دیگر، تعدادی از نظریه ها نیز تأثیر عوامل

محیطی را در ایجاد انگیزش مورد توجه قرار داده اند. اما خواه عوامل درونی، خواه عوامل محیطی و یا ترکیبی از آن ها منشأ بروز انگیزش در افراد باشند، غایت رفتارهایی که از انسان سر می زند، به منظور ارضای نیاز است (آگهی و خالدی، ۱۳۹۸). پژوهشگران اعتقاد دارند انگیزش، فرایندی روان شناختی است که هدف و جهت رفتار را نشان می دهد. در واقع، انگیزش را تمایل و آمادگی برای رفتار کردن به طریق هدف دار، برای دستیابی به نیازهای ارضاننده معینی می دانند (سانچز کانیزار، ۲۰۱۹). در تعریفی دیگر، انگیزش یک سائقه درونی برای ارضای نیازهای ارضاننده تعریف شده است؛ همچنین، انگیزش اراده و خواست برای نیل به موفقیت است. به طور کلی، انگیزش به مجموعه نیروهای پیچیده، سائقه ها، نیازها، شرایط تنش زا با ساخت و کارهای دیگری اطلاق می شود که به آغاز فعالیت فردی برای تحقق اهداف و تداوم آن منجر می شود. در نتیجه، مراد از انگیزش عبارت از نیروی درونی است که افراد را برای تحقق اهداف شخصی و سازمانی برمی انگیزد. عملکرد افراد تابعی از انگیزش، توانایی و محیط است (قاسم زاده، ۱۳۹۹). در مطالعات مختلف، به بررسی موضوع انگیزه و ارتباط ابعاد آن با سایر متغیرهای مهم در زمینه تحصیل دانش آموزان، مانند عملکرد تحصیلی، مهارت مطالعه، شبکه های اجتماعی و غیره، پرداخته شده است. بنابراین، ایجاد فرصت های مناسب مهارت افزایی و استفاده درست از شبکه های اجتماعی و مجازی توسط فراگیران و ایجاد سیستم مشاوره تحصیلی در مدارس می تواند نگرش دانش آموزان را نسبت به آینده تحصیلی خود مثبت تر نموده و انگیزه را در آن ها افزایش دهند (عباس زاده، ۱۳۹۴).

مطالعات نشان می دهد یکی از متغیرهایی که می تواند بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان تأثیرگذار باشد، اخلاق کاری معلمان^۲ است (خاکپور و درویشی، ۱۳۹۵). پژوهشگران اعتقاد دارند که نیروی انسانی با اخلاق کاری بالا، عامل باارزش و سرمایه بی پایان در جهت رشد و توسعه اخلاق در نظام های آموزشی است (ولنتاین و همکاران، ۲۰۱۰). در مقابل، یکی از مشکلاتی که امروزه سازمان ها با آن مواجه هستند، مشکلات اخلاقی است. بسیاری از سازمان ها به خاطر تشدید رقابت و نیل به سودآوری و بهره وری، مرتکب اعمال غیر اخلاقی می شوند (سادوزای و همکاران، ۲۰۱۳). فلسفه

^۱. Academic Motivation^۲. Teachers' Work Ethic

اخلاق یا اخلاق پژوهی، دانشی است که از اصول و ارزش های اخلاقی بحث می کند؛ ارزش هایی که ناظر به رفتارها و صفات ارادی مردمان و تمایز آن ها از حیث خوبی و بدی، شایستگی و ناشایستگی، نیکویی و زشتی و بایستگی و نبایستگی هستند (قنبری و عزیزی، ۱۳۹۹). اخلاقیات از ساختارها و مناسبات، فرهنگ، دین، نظام های هنجاری و حقوقی، نظام خانواده، یادگیری اجتماعی، ایمان و تجارب و نگرش های مردمان تأثیر می پذیرد. همان گونه که می توان از اخلاق در سطح کلان نظام اجتماعی یا اخلاق در سطح فردی بحث کرد، اخلاق در سطح زیرنظام ها نیز موضوعیت دارد (قلاوندی، ۱۳۹۵). اخلاق کار، متعهد شدن توان ذهنی، روانی و جسمانی فرد یا گروه به اندیشه جمعی در جهت اخذ قوا و استعداد درونی گروه و فرد برای توسعه است (مریایک و همکاران، ۲۰۲۲). به عبارت دیگر، اخلاق کار به معنی شناخت درست از نادرست در محیط کار و انجام درست و ترک نادرست است (فو و همکاران، ۲۰۱۱). اخلاق کاری، هنجار فرهنگی است که به انجام کار مناسب و خوب در جامعه، ارزش معنوی مثبت می دهد و بر این باور است که کار فی نفسه یک ارزش ذاتی دارد (باقرپور دوغی، ۱۴۰۲). اهمیت اخلاق کار در بعد فردی، با توجه به اثرگذاری آن در تمامی ابعاد زندگی کاری، خانوادگی و اجتماعی، آگاهی کلی و جزئی از واقعیت بنیادی آن را ضروری می کند؛ در مقابل، در ابعاد سازمانی، اخلاق کار می تواند ظرفیت های فکری و حجم سرمایه انسانی را توسعه بخشد (الدیمی و همکاران، ۲۰۱۶). مطالعات نشان می دهد اخلاق کاری در ایجاد وضعیت روحی و روانی مثبت و تأمین سلامتی افراد مؤثر است که این مهم در اثربخشی و کارایی سازمان تأثیر مثبت و معناداری دارد (اس و برک، ۲۰۲۲).

یکی از متغیرهایی که با انگیزه تحصیلی ارتباط دارد، مسئولیت پذیری معلمان^۱ است (رنجبر و بیان فر، ۱۳۹۸). مسئولیت پذیری یک راهبرد استراتژیک مقابله ای برای پاسخ گویی به دغدغه های اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و توسعه پایدار برای تمامی نهادهای اجتماعی، از جمله خانواده، است (چن و چنگ، ۲۰۲۰). امروزه، مسئولیت پذیری در مباحث مرتبط با تحصیل، در مقایسه با گذشته، به مراتب فراتر از حوزه فعالیت و تأثیرگذاری خود که مبتنی بر دوستی و صمیمیت بود، تلاش می کند.

^۱. Teachers' Responsibility

مسئولیت پذیری در وهله اول بر نقش معلم در کلاس تمرکز دارد و در وهله دوم، در یک سطح فراتر، به ارائه راهبردهای پیشگیرانه برای مواجهه با چالش های کلاسی می پردازد (دیویس، ۲۰۱۴). باید عنوان کرد مسئولیت پذیری مبحث جدیدی در موضوعات پژوهشی نیست؛ اما گرایش قابل توجهی بین پژوهشگران، دانشگاهیان و دست اندرکاران برای مطالعه در مورد آن، به واسطه منفعت هایی که مسئولیت پذیری دارد، ایجاد شده است (قلاوندی و همکاران، ۱۳۹۳). در مطالعات جدید نیز این امر ثابت شده است که مسئولیت پذیری به طور فزاینده ای از فرهنگ، جو و اقتصاد حاکم بر خانواده و جامعه حمایت می کند. مسئولیت پذیری که با نام هایی همچون وجدان، عملکرد اجتماعی، عملکرد مسئول و پایدار، مسئولیت شهروندی و پاسخ گویی اجتماعی شناخته می شود (پاپ و همکاران، ۲۰۱۲). مسئولیت پذیری به معنای مجموعه تعهدات و وظایفی است که فرد می بایست در راستای نگهداری، مراقبت و کمک به جامعه ای که در آن زندگی می کند، انجام دهد. تکلیف فردی، انجام اموری است که ضامن و ارتقادهنده رفاه و سلامتی جامعه و محیط پیرامون است. مسئولیت پذیری فهرست طولانی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، حقوقی، اخلاقی و انتظارات داوطلبانه ای است که جامعه در یک برهه از زمان از افراد جامعه دارد (قنبرزاده، ۱۳۹۶). مسئولیت پذیری یک الزام و تعهد درونی از سوی فرد برای انجام مطلوب همه فعالیت هایی است که به عهده او گذاشته شده است و از همان فرد سرچشمه می گیرد (سایماکو و تی، ۲۰۱۸). مفهوم کلی مسئولیت آن است که هر فرد، و نه هیچ شخص دیگری، جوهر، ذات یا ماهیت وجود خود را تعیین می کند (سونگ و چنگ، ۲۰۲۰).

مطالعات نشان می دهد که امیدواری^۲ می تواند سازه اثرگذاری بر سازه های تحصیلی، از جمله انگیزه تحصیلی دانش آموزان، باشد (راند و همکاران، ۲۰۲۰). امیدواری حالت انگیزشی مثبتی است که از احساس موفقیت آمیزی ناشی می شود که از عاملیت (انرژی معطوف به هدف) و برنامه ریزی معطوف به هدف ناشی شده است. بر این اساس، امیدواری از دو بُعد تشکیل شده است: عاملیت و برنامه ریزی برای دستیابی به هدف. عاملیت، داشتن اراده برای دستیابی به نتیجه مورد نظر است و برنامه ریزی نه تنها دربرگیرنده شناسایی هدف هاست، بلکه راه های متفاوت رسیدن به هدف را نیز

^۲. Hope

در برمی گیرد (منفرد و خوراکیان، ۱۳۹۳). امیدواری، توانایی طراحی راهبردهایی به سوی هدف های مورد نظر، برخلاف موانع، و عاملیت یا انگیزه برای استفاده از این راهبردها را شامل می شود. امیدواری در طول نوزادی، کودکی و نوجوانی به گونه ای روشن و تعریف شده رشد می کند (اشنايدر، ۲۰۰۰). کودکانی که سرشت امیدوار در آنان پرورش می یابد، معمولاً والدینی دارند که به عنوان سرمشق های نقشی امیدوار عمل می کنند و فرزندان خود را در تدوین و اجرای طرح هایی برای کنار زدن موانع در جهت آرمان های ارزشمند راهنمایی می کنند. این کودکان دلبستگی امنی به والدین خود دارند که محیط گرم با ساختار خانوادگی را برای آنان فراهم می سازند. در این نوع محیط، مقررات به شیوه ای پایدار و قابل پیش بینی اعمال می گردد و تعارض به گونه ای منصفانه و قابل پیش بینی اداره می شود (غلامی پور، ۱۳۹۶).

در کنار این مهم، مطالعات نشان داده است که سبک های تبادل اجتماعی^۱ با انگیزه تحصیلی در ارتباط است و نقش مؤثری در اثربخشی فرایندهای یاددهی و یادگیری دارد (داسپیت و همکاران، ۲۰۱۶). نظریه تبادل اجتماعی یکی از اثرگذارترین الگوهای مفهومی در مطالعات رفتاری و یکی از قدیمی ترین نظریه ها در حوزه رفتار اجتماعی است. این نظریه مبتنی بر این مفروضه است که افراد با دیدگاهی اقتصادی به روابط خود می نگرند، هزینه های آن را برآورد کرده و با منافع و پاداش های حاصل از آن مقایسه می کنند (صفاری نیا، ۱۳۹۶). سبک تبادل اجتماعی یک دیدگاه روان شناسی اجتماعی است که روابط اجتماعی را به عنوان یک فرایند تبدیلی بین دو شریک تشریح می کند که مبتنی بر مفاهیم پاداش ها، تنبیه ها و منابع است (شریفیان و همکاران، ۱۳۹۷). اساس نظریه تبادل اجتماعی بر این مفروضه استوار است که افراد زمانی وارد یک تعامل در گروه اجتماعی می شوند که بر هزینه های سرمایه گذاری و مشارکت خود در رابطه با فوایدی که از عضویت خود در آن گروه کسب می کنند، تسلط داشته باشند (اسپلمن، ۲۰۱۳). این مهم از طریق دو محاسبه انجام می شود: محاسبه اول، ارزیابی مستقیم هزینه های تلاش و منابع در مقایسه با منافع حاصل از آن است؛ عنوان این محاسبه، سطح مقایسه است. محاسبه دوم، که در مقایسه با محاسبه سطح، پیچیدگی بیشتری دارد، نسبت هزینه - سود رابطه در مقابل

^۱. Social Exchange Styles

نسبت هزینه - سود جایگزین های دیگری است که در اختیار فرد قرار دارد. این نوع محاسبه، سطح مقایسه برای جایگزین ها نام دارد. نتایج حاصل از بررسی محاسبه های مطرح شده مشخص می کند که فرد در عضویت یک گروه می ماند یا آن را ترک می کند (کنوکس و همکاران، ۲۰۱۹). هومانز (۱۹۶۱) یکی از پایه گذاران اصلی نظریه تبادل اجتماعی است. او سبک تبادل اجتماعی را تبادل فعالیت ملموس یا ناملموس و کمابیش پاداش آور یا هزینه بر میان حداقل دو فرد معرفی می کند. از این رو، وی معتقد بود که تبدیلات میان افراد صرفاً به کالاهای مادی محدود نمی شود، بلکه می تواند شامل ارزش های نمادین، نظیر احترام و اعتبار، باشد. وی تأکید می کند که رفتار می تواند تنها در سطح روان شناختی درک شود و ارتباط محیط های فرهنگی و اجتماعی را انکار می کند. بر اساس نظر وی، رفتار فرد تحت تأثیر انتظارات نقشی قرار می گیرد که حاصل نظام های اجتماعی - فرهنگی هستند (صفاری نیا، ۱۳۹۶).

از آنجایی که در سال های اخیر، رشد کمی و کیفی نظام آموزشی از گسترش روزافزونی برخوردار بوده است، انگیزه تحصیلی به عنوان مسئله ای حساس و موضوعی بااهمیت برای سیاست گذاران مراکز آموزشی محسوب می شود. انگیزه تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های کلیدی است که می تواند منجر به اثربخشی فرایندهای یاددهی و یادگیری شود و توجه به آن می تواند پیش بینی کننده آینده روشن برای فرد و جامعه باشد و تمام کوشش ها و سرمایه گذاری های هر نظامی، تحقق این هدف است. بر این اساس، روان شناسان و متخصصان تعلیم و تربیت به بررسی و شناسایی عوامل اثرگذار بر انگیزه تأکید کرده اند. در مقابل، یکی از اساسی ترین ارکان نظام آموزشی، معلمان هستند و معلم، اگر با اصول و مبانی و هدف های آموزش و پرورش آشنا نباشد و نسبت به فرایندهای رشد دانش آموزان احساس مسئولیت نکند، نمی تواند زمینه شکوفایی استعداد دانش آموزان را فراهم کند. باید عنوان کرد که معلم همواره ستون و محور تعلیم و تربیت بوده است؛ بنابراین، گاهی مستقیم و گاهی غیرمستقیم در امر آموزش، نقش کلیدی داشته است. با توجه به آنچه مطرح شد، هدف اصلی پژوهش حاضر پاسخ گویی به این سؤال است که آیا اخلاق کاری و

مسئولیت پذیری معلمان بر انگیزه تحصیلی دانش آموزان، با نقش میانجی امیدواری و سبک های تبادلی اجتماعی، تأثیر دارد؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت کنندگان

روش پژوهش حاضر، توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانش آموزان دوره راهنمایی شهرستان کربلا، به تعداد ۴۳۰۸ نفر، تشکیل دادند. نمونه گیری به صورت خوشه ای تصادفی انجام شد؛ بدین صورت که مدارس دوره راهنمایی شهرستان کربلا بر اساس نواحی در سه خوشه طبقه بندی شدند و از میان آنها، یک ناحیه به صورت تصادفی انتخاب شد. سپس، با توجه به حجم نمونه مورد نیاز، چهار مدرسه شامل دو مدرسه دخترانه و دو مدرسه پسرانه به صورت تصادفی انتخاب شدند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۴۰۶ نفر برآورد شد؛ با این حال، به منظور جبران احتمال عدم بازگشت یا ناقص بودن برخی پرسش نامه ها، ۴۵۰ پرسش نامه توزیع شد که در نهایت ۴۲۴ پرسش نامه کامل جمع آوری و برای تحلیل آماری استفاده شد. معیارهای ورود به پژوهش شامل اشتغال به تحصیل در دوره راهنمایی مدارس شهرستان کربلا، حضور در مدرسه در زمان اجرای پژوهش، تمایل آگاهانه به شرکت در پژوهش و تکمیل رضایت مندانده پرسش نامه ها بود. معیارهای خروج نیز شامل انصراف از ادامه همکاری، غیبت در زمان اجرای پژوهش، عدم پاسخ گویی به بخش قابل توجهی از گویه ها و تحویل پرسش نامه ناقص، مخدوش یا غیر قابل تحلیل بود. تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از این پژوهش با استفاده از نرم افزارهای آماری SPSS22 و Lisrel در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد.

ب) ابزار

پرسشنامه اخلاق کاری (WEQ):^۱ پرسشنامه اخلاق کاری توسط پتی (Petty) در سال ۱۹۹۱ طراحی شده است. این ابزار شامل ۵۰ گویه است که بر اساس طیف ۵ درجه ای لیکرت، از «کاملاً موافقم» با نمره ۵ تا «کاملاً مخالفم» با نمره ۱، نمره گذاری می شود و چهار مؤلفه شامل دلبستگی و علاقه به کار، پشتکار و جدیت در کار، روابط سالم و انسانی در محل کار و روح جمعی و مشارکت در کار را می سنجد. این پرسشنامه در ایران توسط

^۱. Work Ethic Questionnaire

موسی زاده (۱۳۹۴) هنجاریابی و اعتباریابی شده است. در پژوهش مذکور، به منظور هماهنگ سازی گویه ها با ویژگی های جامعه آماری، اصلاحات مختصری در برخی سؤالات اعمال شد و روایی صوری و محتوایی نسخه اصلاح شده با نظر استادان و متخصصان علوم تربیتی و مدیریت تأیید گردید. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که چهار مؤلفه پرسشنامه در مجموع ۶۸ درصد از واریانس کل گویه ها را تبیین می کنند. همچنین، مقدار شاخص کفایت نمونه گیری KMO برابر با ۰/۷۸۶ و آزمون کرویت بارتلت معنادار بود که کفایت حجم نمونه و مناسب بودن داده ها برای انجام تحلیل عاملی را تأیید کرد. با استفاده از چرخش متعامد، چهار عامل استخراج شد و بارهای عاملی گویه ها نیز بیشتر از ۰/۳۰ به دست آمد. پایایی پرسشنامه در مطالعه پیشین، بر اساس ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸۶ و در پژوهش موسی زاده (۱۳۹۴) برابر با ۰/۹۱ گزارش شد که نشان دهنده همسانی درونی و پایایی مطلوب این ابزار است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و ۰/۸۷ بدست آمد.

پرسشنامه مسئولیت پذیری (CRQ):^۲ پرسشنامه مسئولیت پذیری کالیفرنیا در سال ۱۹۸۷ طراحی و اعتباریابی شده است. این پرسشنامه شامل ۴۲ گویه بسته پاسخ است که بر اساس طیف ۵ درجه ای لیکرت نمره گذاری می شود و هفت مؤلفه شامل وظیفه شناسی، احساس تعهد، سخت کوشی، جدیت، قابلیت اعتماد، رفتار مبتنی بر نظم و مقررات و اعتقاد به عقلانیت را مورد سنجش قرار می دهد. این ابزار در ایران توسط آقایی (۱۳۹۴) اعتباریابی شده است. پرسشنامه استاندارد مسئولیت پذیری از روایی محتوایی مطلوبی برخوردار بود؛ با این حال، به منظور هماهنگ سازی گویه ها با ویژگی های جامعه آماری، اصلاحات مختصری در برخی از سؤالات انجام گرفت. سپس، روایی صوری و محتوایی نسخه اصلاح شده با نظر استادان و متخصصان علوم تربیتی و مدیریت تأیید شد. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که هفت مؤلفه مورد نظر استخراج شده و این مؤلفه ها در مجموع ۷۱ درصد از واریانس کل گویه ها را تبیین می کنند. همچنین، مقدار شاخص کفایت نمونه گیری KMO برابر با ۰/۸۵۱ و آزمون کرویت بارتلت معنادار بود. بنابراین، کفایت حجم نمونه و مناسب بودن داده ها برای انجام تحلیل عاملی تأیید شد. پس از انجام چرخش متعامد، هفت مؤلفه استخراج شد و بارهای عاملی گویه ها بیشتر از ۰/۳۰ به دست آمد. پایایی پرسشنامه در مطالعه آقایی

^۲. California Responsibility Questionnaire

(۱۳۹۴) بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۹ گزارش شده است. همچنین، در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۸ به دست آمد که نشان دهنده همسانی درونی و پایایی مطلوب این ابزار است. **پرسشنامه امید (AHS)**^۱: پرسشنامه امید بزرگسالان توسط اشنایدر و همکاران (۱۹۹۱) طراحی و اعتباریابی شده است. این پرسشنامه شامل ۱۲ گویه بسته پاسخ است که بر اساس طیف ۵ درجه ای لیکرت نمره گذاری می شود و دو مؤلفه اصلی شامل عامل یا کارگزاری و راهبرد یا مسیریابی را مورد سنجش قرار می دهد. این پرسشنامه در ایران توسط خلیل پور (۱۳۹۳) اعتباریابی شده است. در پژوهش مذکور، روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با نظر استادان و متخصصان تأیید شد و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۲ به دست آمد. پرسشنامه استاندارد امید از روایی محتوایی مطلوبی برخوردار بود؛ با این حال، به منظور هماهنگ سازی گویه ها با ویژگی های جامعه آماری، اصلاحات مختصری در برخی از سؤال ها انجام گرفت. سپس، روایی صوری و محتوایی نسخه اصلاح شده با نظر متخصصان و استادان علوم تربیتی و مدیریت مورد تأیید قرار گرفت. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که دو مؤلفه مورد نظر استخراج شده اند و این دو مؤلفه در مجموع ۵۸ درصد از واریانس کل گویه ها را تبیین می کنند. همچنین، مقدار شاخص کفایت نمونه گیری KMO برابر با ۰/۶۳۸ بود و آزمون کرویت بارلت نیز معنادار به دست آمد؛ بنابراین، کفایت حجم نمونه و مناسب بودن داده ها برای انجام تحلیل عاملی تأیید شد. پس از انجام چرخش متعامد، دو مؤلفه مورد نظر استخراج شدند و بارهای عاملی گویه ها بیشتر از ۰/۳۰ به دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۶ محاسبه شد که نشان دهنده همسانی درونی و پایایی مطلوب این ابزار است.

پرسشنامه سبک تبادل اجتماعی (SESQ)^۲: پرسشنامه سبک های تبادل اجتماعی توسط لیپمن و همکاران (۲۰۱۱) طراحی و اعتباریابی شده است. این پرسشنامه شامل ۴۱ گویه بسته پاسخ است که بر اساس طیف ۵ درجه ای لیکرت نمره گذاری می شود و پنج مؤلفه شامل منفعت گرایی، انصاف، فرد گرایی، پیگیری و سرمایه گذاری افراطی را مورد سنجش قرار می دهد. این پرسشنامه در ایران توسط صفاری نیا (۱۳۹۶) اعتباریابی شده است. در

پژوهش مذکور، پایایی پرسشنامه بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۳ گزارش شد. پرسشنامه استاندارد سبک های تبادل اجتماعی از روایی محتوایی مطلوبی برخوردار بود؛ با این حال، به منظور هماهنگ سازی گویه ها با ویژگی های جامعه آماری، اصلاحات مختصری در برخی از سؤال ها انجام گرفت. سپس، روایی صوری و محتوایی نسخه اصلاح شده با نظر استادان و متخصصان علوم تربیتی و مدیریت تأیید شد. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که پنج مؤلفه مورد نظر استخراج شده اند و این مؤلفه ها در مجموع ۶۶ درصد از واریانس کل گویه ها را تبیین می کنند. همچنین، مقدار شاخص کفایت نمونه گیری KMO برابر با ۰/۷۴۵ و آزمون کرویت بارلت معنادار بود. بنابراین، کفایت حجم نمونه و مناسب بودن داده ها برای انجام تحلیل عاملی تأیید شد. پس از انجام چرخش متعامد، پنج مؤلفه مورد نظر استخراج شدند و بارهای عاملی گویه ها بیشتر از ۰/۳۰ به دست آمد. پایایی پرسشنامه در پژوهش حاضر بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۹ محاسبه شد که نشان دهنده همسانی درونی و پایایی مطلوب این ابزار است. **پرسشنامه انگیزش تحصیلی (AMQ)**^۳: پرسشنامه انگیزش تحصیلی، فرم اصلاح شده مقیاس انگیزش تحصیلی هارتر (۱۹۸۰) است که با هدف سنجش انگیزش تحصیلی طراحی شده است. این پرسشنامه شامل ۳۳ گویه است و گویه های آن بر اساس طیف پنج درجه ای لیکرت نمره گذاری می شوند. مقیاس اصلی هارتر، انگیزش تحصیلی را با استفاده از سؤال های دوقطبی می سنجد؛ به گونه ای که یک قطب هر سؤال بیانگر انگیزش درونی و قطب دیگر نشان دهنده انگیزش بیرونی است. بنابراین، پاسخ آزمودنی به هر سؤال می تواند یکی از دو نوع انگیزش درونی یا بیرونی را منعکس کند. پایایی این پرسشنامه در پژوهش ظهیری ناو و رجبی (۱۳۸۸) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۲ گزارش شده است. پرسشنامه استاندارد انگیزش تحصیلی از روایی محتوایی مطلوبی برخوردار بود؛ با این حال، به منظور هماهنگ سازی گویه ها با ویژگی های جامعه آماری، اصلاحات مختصری در برخی از سؤال ها انجام گرفت. سپس، روایی صوری و محتوایی نسخه اصلاح شده با نظر استادان و متخصصان علوم تربیتی و مدیریت تأیید شد. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که دو مؤلفه مورد نظر استخراج شده اند و این مؤلفه ها در مجموع ۶۴ درصد از واریانس کل

3. Academic Motivation Questionnaire

1. Adult Hope Scale

2. Social Exchange Styles Questionnaire

یافته‌ها

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرها شامل میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی ارائه شده‌اند. کلاین (۲۰۱۱) پیشنهاد می‌کند که در مدل‌یابی علی، توزیع متغیرها باید نرمال باشد. او پیشنهاد می‌کند که قدر مطلق چولگی و کشیدگی متغیرها به ترتیب نباید از ۳ و ۱۰ بیشتر باشد. با توجه به جدول شماره ۱ قدر مطلق چولگی و کشیدگی تمامی متغیرها کمتر از یک می‌باشد. بنابراین این پیش فرض مدل‌یابی علی یعنی نرمال بودن تک متغیری برقرار است.

گویه‌ها را تبیین می‌کنند. همچنین، مقدار شاخص کفایت نمونه‌گیری KMO برابر با ۰/۷۳۲ و آزمون کرویت بارلت معنادار بود. بنابراین، کفایت حجم نمونه و مناسب بودن داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی تأیید شد. پس از انجام چرخش متعامد، دو مؤلفه مورد نظر استخراج شدند و بارهای عاملی گویه‌ها بیشتر از ۰/۳۰ به دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۷ محاسبه شد که نشان‌دهنده همسانی درونی و پایایی مطلوب ابزار است.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	کمترین	بیشترین
اخلاق کاری	۳/۲۵	۰/۶۲	-۰/۱۷	۰/۵۱	۱/۰۸	۴/۸۰
مسئولیت پذیری	۳/۳۷	۰/۶۸	-۰/۲۰	-۰/۰۱	۱/۰۶	۵/۰۰
امیدواری	۳/۲۲	۰/۶۷	-۰/۱۹	۰/۱۳	۱/۰۹	۴/۶۵
سیک تبادل اجتماعی	۳/۳۳	۰/۶۸	-۰/۳۳	۰/۳۴	۱/۰۸	۴/۸۰
انگیزه تحصیلی	۳/۲۶	۰/۵۷	-۰/۴۱	۱/۰۳	۱/۰۶	۴/۷۵

از دیگر پیش فرض‌های تحلیل معنی داری ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش می‌باشد. در جدول شماره ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده‌اند.

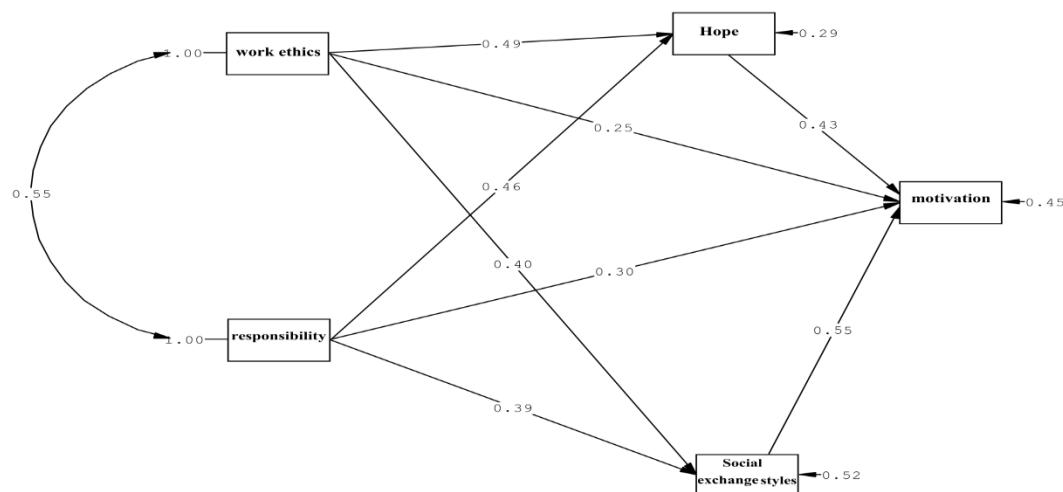
جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

شماره	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱	اخلاق کاری	۱				
۲	مسئولیت پذیری	۰/۵۴**	۱			
۳	امیدواری	۰/۷۴**	۰/۷۳**	۱		
۴	سیک تبادل اجتماعی	۰/۶۱**	۰/۶۰**	۰/۶۹**	۱	
۵	انگیزه تحصیلی	۰/۶۰**	۰/۶۲**	۰/۶۱**	۰/۶۶**	۱

*p<0.05, **p<0.01

این قسمت به منظور تحلیل فرضیه‌های پژوهش از روش تحلیل مسیر بهره گرفته شده، در ادامه نتایج تحلیل ارائه شده است.

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد رابطه معنی داری بین متغیرهای پژوهش وجود دارد، در نتیجه این پیش فرض تحلیل مسیر نیز مورد تأیید قرار گرفت. در

Chi-Square=2.64, df=1, P-value=0.45208, RMSEA=0.076

نمودار ۱. الگو آزمون شده پژوهش در حالت استاندارد

۳/۹۸ در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی دار است. تاثیر مسئولیت پذیری بر انگیزش تحصیلی با نقش میانجی امید (۰/۱۹) با آماره تی ۲/۹۸ در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی دار است. تاثیر مسئولیت پذیری بر انگیزش تحصیلی با نقش میانجی سبک تبادل اجتماعی (۰/۲۱) با آماره تی ۳/۶۴ در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی دار است. در جدول ۳، مقادیر به دست آمده در پژوهش حاضر و حد قابل پذیرش هر یک از شاخص‌های برازش گزارش شده‌اند.

تاثیر اخلاق کاری بر انگیزش تحصیلی (۰/۲۵) با آماره تی ۴/۶۹ در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی دار است. تاثیر مسئولیت پذیری بر انگیزش تحصیلی (۰/۳۰) با آماره تی ۵/۸۵ در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی دار است. تاثیر اخلاق کاری بر انگیزش تحصیلی با نقش میانجی امید (۰/۲۱) با آماره تی ۳/۷۱ در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی دار است. تاثیر اخلاق کاری بر انگیزش تحصیلی با نقش میانجی سبک تبادل اجتماعی (۰/۲۲) با آماره تی

جدول ۳. شاخص‌های نیکویی برازش الگوی آزمون شده پژوهش

شاخص	X2/df	RMSEA	P
مقدار بدست آمده	۲/۶۴	۰/۴۵	۰/۰۷
حد قابل پذیرش	کمتر از ۳	کمتر از ۰/۰۸	بزرگتر از ۰/۰۵

گردآوری شده دارد. در ادامه خلاصه نتایج مسیرهای آزمون شده پژوهش در تحلیل مسیر در جدول ۴ ارائه شده است.

با توجه به این جدول تمامی شاخص‌های برازش در حد مطلوبی قرار دارند و می‌توان نتیجه گرفت که مدل آزمون شده برازش مناسبی با داده‌های

جدول ۴. مسیرهای آزمون شده در تحلیل مسیر

متغیرها	اثرات مستقیم	اثرات غیر مستقیم	اثرات کل
بر روی انگیزش از			
اخلاق کاری	۰/۲۵**	۰/۲۱**	۰/۴۶**
مسئولیت پذیری	۰/۳۰**	۰/۱۹**	۰/۴۹**
امیدواری	۰/۴۳**	-	-
بر روی انگیزش از			
اخلاق کاری	۰/۲۵**	۰/۲۲**	۰/۴۷**
مسئولیت پذیری	۰/۳۰**	۰/۲۱**	۰/۵۱**
سبک تبادل اجتماعی	۰/۵۵**	-	-

*p<0.05 **p<0.01

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که اخلاق کاری و مسئولیت پذیری، هم به صورت مستقیم و هم از طریق امیدواری و سبک تبادل اجتماعی، اثر مثبت و معناداری بر انگیزش تحصیلی دارند. در مدل میانجی گری امیدواری، اثر مستقیم اخلاق کاری بر انگیزش تحصیلی برابر با $0/25$ و اثر غیرمستقیم آن $0/21$ بود که در مجموع، اثر کل $0/46$ را نشان می‌دهد؛ همچنین، اثر مستقیم مسئولیت پذیری $0/30$ ، اثر غیرمستقیم آن $0/19$ و اثر کل آن $0/49$ به دست آمد. افزون بر این، امیدواری نیز با ضریب مستقیم $0/43$ اثر مثبت و معناداری بر انگیزش تحصیلی داشت. در مدل میانجی گری سبک تبادل اجتماعی، اثر مستقیم و غیرمستقیم اخلاق کاری به ترتیب $0/25$ و $0/22$ و اثر کل آن $0/47$ بود؛ در مورد مسئولیت پذیری نیز این ضرایب به ترتیب $0/30$ ، $0/21$ و $0/51$ به دست آمد. سبک تبادل اجتماعی نیز با ضریب $0/55$ ، اثر مستقیم و معناداری بر انگیزش تحصیلی نشان داد. از آنجا که تمامی مسیرهای گزارش شده در سطح $0/01$ معنادار بودند و اثرهای مستقیم و غیرمستقیم هم زمان وجود داشتند، می‌توان نتیجه گرفت که امیدواری و سبک تبادل اجتماعی در رابطه میان اخلاق کاری و مسئولیت پذیری با انگیزش تحصیلی نقش میانجی گرانه جزئی ایفا می‌کنند؛ به بیان دیگر، بخشی از تأثیر این دو متغیر پیش‌بین بر انگیزش تحصیلی از طریق امیدواری و سبک تبادل اجتماعی تبیین می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر اخلاق کاری و مسئولیت پذیری معلمان عربی بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان با میانجی گری امیدواری و سبک‌های تبادل اجتماعی انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که اخلاق کاری معلمان بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان اثر مثبت و معنادار دارد. این یافته با نتایج پژوهش خاکپور و درویشی (۱۳۹۵) همسو است که رابطه مثبت و معناداری میان اخلاق حرفه‌ای معلمان و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان گزارش کردند. در تبیین این یافته می‌توان گفت اخلاق کاری معلم، از طریق شکل دهی به کیفیت رفتار، تعامل و عملکرد او در کلاس درس، محیطی مساعد برای یادگیری و مشارکت تحصیلی دانش آموزان فراهم می‌کند. معلمی که به کار خود علاقه مند است، وظایف حرفه‌ای خویش را با جدیت و پشتکار انجام می‌دهد، به دانش آموزان احترام می‌گذارد و در قبال پیامدهای آموزشی و تربیتی رفتار خود احساس تعهد

می‌کند، برای دانش آموزان الگوی رفتاری مناسبی فراهم می‌سازد. از آنجا که اخلاق کار به شناخت درست از نادرست در محیط کار و انجام رفتار درست مربوط می‌شود (فو و همکاران، ۲۰۱۱)، رعایت آن در محیط مدرسه می‌تواند موجب افزایش اعتماد، احساس امنیت، احترام متقابل و همکاری میان معلم و دانش آموز شود. همچنین، اخلاق کاری معلم با ایجاد نظم، عدالت، مسئولیت پذیری و علاقه‌مندی به تدریس، نگرش دانش آموزان را نسبت به مدرسه و فرایند یادگیری مثبت می‌کند. بر اساس دیدگاه ولتاین و همکاران (۲۰۱۰)، نیروی انسانی برخوردار از اخلاق کاری بالا، سرمایه‌ای ارزشمند برای رشد اخلاقی و توسعه نظام آموزشی محسوب می‌شود. بنابراین، هنگامی که دانش آموزان شاهد رفتار حرفه‌ای، منظم و متعهدانه معلم هستند، احتمال بیشتری دارد که در فعالیت‌های درسی مشارکت کنند، برای یادگیری تلاش بیشتری نشان دهند و اهداف تحصیلی خود را با جدیت دنبال کنند. از این رو، اخلاق کاری معلمان را می‌توان یکی از زمینه‌های مهم شکل گیری و تقویت انگیزش تحصیلی دانش آموزان دانست.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که مسئولیت پذیری معلمان بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان اثر مثبت و معنادار دارد. این نتیجه با یافته‌های رنجبر و بیانفر (۱۳۹۸) همخوان است که رابطه مثبت و معناداری میان مسئولیت پذیری معلمان و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان گزارش کردند. مسئولیت پذیری معلم به معنای تعهد درونی او برای انجام مطلوب وظایف، پاسخ گویی نسبت به عملکرد خود و توجه به پیامدهای رفتارهای آموزشی و تربیتی است. معلم مسئولیت پذیر، آموزش را صرفاً انتقال مطالب درسی نمی‌داند، بلکه خود را در برابر رشد علمی، عاطفی و اجتماعی دانش آموزان متعهد می‌بیند. چنین معلمی با برنامه ریزی مناسب، پیگیری وضعیت تحصیلی دانش آموزان، ارائه بازخورد، توجه به تفاوت‌های فردی و ایجاد فرصت مشارکت، شرایطی فراهم می‌کند که دانش آموزان احساس کنند تلاش و پیشرفت آنان برای معلم اهمیت دارد. بر اساس دیدگاه دیویس (۲۰۱۴)، مسئولیت پذیری معلم هم بر نقش او در اداره کلاس و هم بر ارائه راهبردهایی برای مواجهه با چالش‌های کلاسی تأکید دارد. بنابراین، معلم مسئولیت پذیر می‌تواند با مدیریت مناسب کلاس، کاهش موانع یادگیری و حمایت از دانش آموزان، زمینه مشارکت فعال آنان را فراهم سازد. از سوی دیگر، مسئولیت پذیری معلم از طریق تقویت رابطه مثبت میان

معلم و دانش آموز، احساس شایستگی و تعلق دانش آموزان را افزایش می دهد و آنان را به تلاش بیشتر برای دستیابی به اهداف تحصیلی ترغیب می کند. در نتیجه، مسئولیت پذیری معلم نه تنها کیفیت فرایند تدریس را ارتقا می دهد، بلکه از طریق ایجاد محیطی حمایتگر و هدفمند، انگیزش تحصیلی دانش آموزان را نیز تقویت می کند.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که اخلاق کاری معلمان با میانجیگری امیدواری بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان اثر مثبت و معنادار دارد. این یافته با نتایج پژوهش غلامی پور (۱۳۹۶) درباره رابطه مثبت و معنادار امید تحصیلی با پیشرفت و انگیزش تحصیلی و نیز با یافته های راند و همکاران (۲۰۲۰) درباره نقش امید و خوش بینی در پیش بینی عملکرد تحصیلی همسو است. در تبیین این یافته می توان گفت اخلاق کاری معلمان از طریق ایجاد محیطی منظم، حمایتگر، قابل اعتماد و عادلانه، زمینه شکل گیری امیدواری در دانش آموزان را فراهم می کند. معلم اخلاق مدار با احترام به دانش آموزان، توجه به نیازهای آنان، ارائه بازخورد سازنده و تأکید بر امکان پیشرفت، به آنان کمک می کند تا اهداف تحصیلی خود را دست یافتنی تصور کنند. بر اساس دیدگاه اشنايدر (۲۰۰۰)، امیدواری از دو مؤلفه عاملیت و برنامه ریزی برای دستیابی به هدف تشکیل می شود؛ بنابراین، دانش آموز امیدوار هم برای رسیدن به اهداف خود انگیزه دارد و هم راه های دستیابی به آن ها را جست و جو می کند. اخلاق کاری معلم می تواند هر دو مؤلفه را تقویت کند؛ زیرا معلم متعهد ضمن ایجاد نگرش مثبت نسبت به توانایی های دانش آموز، مسیرهای عملی و واقع بینانه ای برای پیشرفت در اختیار او قرار می دهد. همچنین، معلمی که در رفتار خود ثبات، انصاف و حمایت نشان می دهد، احتمال شکست را برای دانش آموز تهدید کننده و غیرقابل جبران جلوه نمی دهد، بلکه آن را فرصتی برای اصلاح و یادگیری معرفی می کند. در چنین شرایطی، دانش آموز با برخورداری از احساس توانمندی و انتظار مثبت نسبت به آینده، با پشتکار بیشتری در فعالیت های تحصیلی شرکت می کند. از این منظر، امیدواری سازوکاری روان شناختی است که از طریق آن اخلاق کاری معلم به انگیزش تحصیلی تبدیل می شود؛ یعنی رفتار حرفه ای و اخلاقی معلم، ابتدا امید به موفقیت و دستیابی به اهداف را در دانش آموز افزایش می دهد و سپس این امید، انرژی و استمرار لازم برای تلاش تحصیلی را فراهم می سازد.

یافته دیگر نشان داد که اخلاق کاری معلمان با میانجیگری سبک های تبادل اجتماعی بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان اثر مثبت و معنادار دارد. این نتیجه با دیدگاه داسپیت و همکاران (۲۰۱۶) درباره ارتباط سبک های تبادل اجتماعی با انگیزه تحصیلی و نقش روابط اجتماعی در اثربخشی فرایندهای یاددهی و یادگیری همسو است. بر اساس نظریه تبادل اجتماعی، روابط انسانی دربرگیرنده مبادله منابع مادی و غیرمادی، از جمله حمایت، احترام، اعتماد، توجه و قدردانی است (صفاری نیا، ۱۳۹۶؛ شریفیان و همکاران، ۱۳۹۷). هنگامی که معلم در رفتار حرفه ای خود اصول اخلاقی را رعایت می کند، تعامل میان خود و دانش آموزان را بر پایه احترام، عدالت، همکاری و حمایت متقابل شکل می دهد. در این وضعیت، دانش آموزان رابطه خود با معلم و مدرسه را مثبت و ارزشمند ادراک می کنند و در مقابل حمایت و توجه دریافت شده، با مشارکت بیشتر، همکاری، تلاش تحصیلی و رعایت مقررات پاسخ می دهند. بنابراین، سبک تبادل اجتماعی می تواند مسیر انتقال اثر اخلاق کاری معلم به انگیزش تحصیلی دانش آموزان باشد. معلم اخلاق مدار با ایجاد روابط سالم و انسانی، هزینه های روانی تعامل، مانند ترس، بی اعتمادی و احساس بی عدالتی را کاهش می دهد و در مقابل، منافع اجتماعی و عاطفی تعامل، مانند احترام، تعلق و حمایت را افزایش می دهد. از دیدگاه نظریه تبادل اجتماعی، افراد زمانی به تداوم مشارکت در یک رابطه تمایل دارند که منافع حاصل از آن را بیشتر از هزینه های آن بدانند (اسپلمن، ۲۰۱۳؛ کنوکس و همکاران، ۲۰۱۹). بر این اساس، دانش آموزی که کلاس درس را محیطی امن، تعاملی و حمایتگر تجربه می کند، تمایل بیشتری به حضور فعال در کلاس، برقراری ارتباط با معلم و مشارکت در فعالیت های یادگیری خواهد داشت. در نتیجه، اخلاق کاری معلم از طریق شکل دهی به تعاملات اجتماعی مثبت، احساس تعلق و مشارکت دانش آموزان را افزایش داده و به تقویت انگیزش تحصیلی آنان منجر می شود.

همچنین، نتایج نشان داد که مسئولیت پذیری معلمان با میانجیگری امیدواری بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان اثر مثبت و معنادار دارد. این یافته با نتایج پژوهش غلامی پور (۱۳۹۶) درباره رابطه امید تحصیلی با انگیزش و پیشرفت تحصیلی و نیز با مباحث مطرح شده درباره نقش امید و مسئولیت پذیری در پیامدهای تحصیلی همخوان است. در تبیین این نتیجه می توان گفت معلم مسئولیت پذیر با پیگیری مستمر وضعیت دانش آموزان، حمایت از آنان در

موقعیت‌های دشوار و فراهم کردن فرصت جبران و پیشرفت، احساس امیدواری را در آنان تقویت می‌کند. چنین معلمی دانش‌آموزان را در برابر مشکلات تحصیلی تنها نمی‌گذارد و با ارائه راهنمایی، بازخورد و تشویق، به آنان نشان می‌دهد که موفقیت تحصیلی امکان‌پذیر و قابل دستیابی است. از نظر اشنایدر (۲۰۰۰)، امیدواری زمانی شکل می‌گیرد که فرد هم اراده حرکت به سوی هدف را داشته باشد و هم بتواند مسیرهای رسیدن به آن را شناسایی کند. مسئولیت‌پذیری معلم می‌تواند از هر دو جنبه حمایت کند؛ زیرا معلم با تعیین هدف‌های روشن، سازمان‌دهی فعالیت‌های آموزشی، ارائه راهکارهای حل مسئله و تقویت اعتماد دانش‌آموز به توانایی‌های خود، مسیر دستیابی به اهداف را برای او روشن‌تر می‌سازد. علاوه بر این، رفتار مسئولانه معلم موجب می‌شود دانش‌آموزان احساس کنند پیشرفت آنان ارزشمند و مورد توجه است؛ این احساس، انتظار موفقیت و عاملیت تحصیلی آنان را افزایش می‌دهد. دانش‌آموزان امیدوار نیز در مواجهه با موانع، به جای کناره‌گیری یا تسلیم، راه‌های دیگری برای رسیدن به هدف جست‌وجو می‌کنند و با پشتکار بیشتری به فعالیت‌های درسی ادامه می‌دهند. بنابراین، مسئولیت‌پذیری معلم از طریق ایجاد امید به پیشرفت و تقویت باور دانش‌آموزان نسبت به امکان دستیابی به اهداف، انگیزش تحصیلی آنان را افزایش می‌دهد.

در نهایت، یافته‌ها نشان داد که مسئولیت‌پذیری معلمان با میانجیگری سبک‌های تبادلی اجتماعی بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان اثر مثبت و معنادار دارد. این یافته با نتایج پژوهش داسپیت و همکاران (۲۰۱۶) درباره ارتباط سبک‌های تبادلی اجتماعی با انگیزه تحصیلی همسو است. مسئولیت‌پذیری معلم، تعاملات موجود در کلاس را از حالت اتفاقی و غیرقابل پیش‌بینی خارج کرده و آن را در چارچوبی منظم، قابل اعتماد و هدفمند قرار می‌دهد. معلمی که نسبت به وظایف خود متعهد است، به وعده‌های آموزشی و رفتاری خود عمل می‌کند، به مسائل دانش‌آموزان توجه نشان می‌دهد و در برابر تصمیم‌ها و رفتارهای خود پاسخ‌گو است، اعتماد متقابل را در کلاس افزایش می‌دهد. این اعتماد، یکی از مهم‌ترین منابع غیرمادی در روابط اجتماعی است و می‌تواند دانش‌آموزان را به مشارکت فعال‌تر در فرایند یادگیری ترغیب کند. بر اساس نظریه تبادلی اجتماعی، کیفیت رابطه افراد تا حد زیادی به ارزیابی آنان از هزینه‌ها و منافع تعامل بستگی دارد (صفاری‌نیا، ۱۳۹۶). مسئولیت‌پذیری معلم با کاهش

بی‌نظمی، بی‌توجهی و احساس نادیده گرفته شدن، هزینه‌های روانی رابطه را کاهش می‌دهد و با افزایش حمایت، احترام و دریافت بازخورد، منافع تعامل را بیشتر می‌کند. در نتیجه، دانش‌آموزان رابطه خود با معلم را مثبت‌تر ارزیابی کرده و با احساس تعلق و تعهد بیشتری در فعالیت‌های آموزشی شرکت می‌کنند. همچنین، مسئولیت‌پذیری معلم به تقویت الگوی تعامل مشارکتی در کلاس منجر می‌شود؛ به این معنا که دانش‌آموزان در ارتباط با معلم و همکلاسی‌های خود، همکاری، احترام متقابل و پاسخ‌گویی را تجربه و بازتولید می‌کنند. از آنجا که سبک‌های تبادلی اجتماعی با نحوه ادراک و مدیریت روابط میان فردی مرتبط است، تعامل مثبت و حمایت‌گرانه در کلاس می‌تواند انگیزش دانش‌آموزان را برای یادگیری و مشارکت تحصیلی افزایش دهد. بنابراین، مسئولیت‌پذیری معلم نه تنها به طور مستقیم با افزایش نظم و کیفیت آموزش ارتباط دارد، بلکه از طریق بهبود روابط اجتماعی و شکل‌دهی به تبادلات مثبت در کلاس، انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان را نیز تقویت می‌کند.

در مجموع، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اخلاق کاری و مسئولیت‌پذیری معلمان از عوامل مهم و اثرگذار بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان هستند؛ با این حال، این اثر در خلأ شکل نمی‌گیرد، بلکه از طریق سازوکارهایی مانند تقویت امیدواری و بهبود کیفیت تبادلات اجتماعی در کلاس درس تحقق می‌یابد. بر این اساس، ارتقای انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان مستلزم توجه هم‌زمان به شایستگی‌های اخلاقی و مسئولیت حرفه‌ای معلمان، ایجاد روابط اجتماعی حمایت‌گر و فراهم کردن شرایطی است که دانش‌آموزان در آن بتوانند اهداف تحصیلی خود را دست‌یافتنی تصور کنند و برای تحقق آن‌ها مشارکت فعال داشته باشند. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به استفاده از ابزارهای خودگزارشی، گردآوری داده‌ها در یک مقطع زمانی، محدود بودن جامعه آماری به دانش‌آموزان و معلمان مورد مطالعه و احتمال تأثیر عوامل فرهنگی و موقعیتی بر پاسخ‌دهی مشارکت‌کنندگان اشاره کرد؛ بنابراین، تعمیم نتایج باید با احتیاط انجام شود. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده از روش‌های طولی و ترکیبی، نمونه‌های گسترده‌تر از مدارس و مناطق مختلف و روش‌های چندمنبعی، مانند مصاحبه، مشاهده و ارزیابی مدیران، استفاده شود. همچنین، بررسی نقش میانجی یا تعدیل‌گر متغیرهایی همچون خودکارآمدی، حمایت اجتماعی، کیفیت رابطه معلم - دانش‌آموز و جو

منابع

مدرسه می تواند به تبیین دقیق تر سازوکارهای مؤثر بر انگیزش تحصیلی کمک کند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته مدیریت آموزشی در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می دارند که در نتایج این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از افرادی که در این پژوهش شرکت داشتند، تشکر و قدردانی می گردد.

ابراهیمی، سارا، پاکدامن، شهلا و سپهری، صفورا (۱۳۹۰). روابط بین اهداف پیشرفت، جو کلاس، توانایی و سودمندی ادراک شده در نوجوانان. *مجله روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی*، ۸(۲۹)، ۴۴-۴۴

<https://civilica.com/doc/1319644.35>

آقای، کورش (۱۳۹۴). *رابطه فرهنگ سازمانی و جو سازمانی با مسئولیت پذیری کارکنان مراکز آموزش فنی و حرفه ای شیراز*، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

آگهی، حسین و خالدی، خوشقدم (۱۳۹۸). *آموزش کارآفرینی*، کرمانشاه: نشر دانشگاه رازی.

باقرپور دوغی، شهربانو (۱۴۰۲). *بررسی تاثیر فرهنگ سازمانی و اخلاق کاری بر عملکرد با توجه به رضایت شغلی معلمان مدارس ابتدایی پسرانه شهر بابل*، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، موسسه آموزش عالی علامه امینی.

خاکپور، عباس و درویشی، حسین (۱۳۹۵). *نقش اخلاق حرفه ای معلمان در تقویت انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان*. *تدریس پژوهی*، ۴(۳): ۴۷-۴۲

https://trj.uok.ac.ir/article_46577.html

خلیل پور، سحر (۱۳۹۳). *اثر القای خلق مثبت بر افزایش امید در بین دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا*، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه بوعلی سینا همدان.

رحمانی دریاسری، مدینه، یآوری نیا، سونیا و سپهریان آذر، فیروزه (۱۳۹۹). *پیش بینی پیشرفت تحصیلی براساس هوش معنوی، امید و مسئولیت پذیری در دانش آموزان دختر پایه سوم متوسطه*. *فصلنامه روان شناسی تربیتی*، ۱۶(۵۶): ۱۸۱-۱۹۶

<https://doi.org/10.22054/jep.2020.39468.2573>

رنجبر، اشرف و بیان فر، فاطمه (۱۳۹۸). *رابطه بین ویژگی های شخصیتی و مسئولیت پذیری معلمان با اهمالکاری و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان*. *پیشرفت های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش*، ۲(۱۷): ۱-۱

<https://www.jonapte.ir/showpaper/1172450.15>

روحی، قنبر و اسایش، حمید (۱۳۹۱). *وضعیت انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان*. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۲(۳): ۱۵۲-۱۶۰

<https://www.sid.ir/paper/59427/fa.160>

شاهرخی، سمیه (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین ارتباط معلم شاگرد با مسئولیت پذیری انگیزش تحصیلی دانش آموزان دختر مقطع اول متوسطه شهر جیرفت. دومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، مشاوره، تعلیم و تربیت. <https://civilica.com/doc/843171/>

شریفیان، مهنار، صفاری نیا، مجید، علیزاده فرد، سوسن (۱۳۹۷). بررسی مدل ساختاری اختلال واژینسموس بر اساس متغیرهای سازگاری زناشویی، خود ابرازگری جنسی و اضطراب رابطه جنسی و سبک های تبادل اجتماعی. پژوهش در سلامت روانشناختی، ۱۲(۴): ۴-۴۸ <https://www.ensani.ir/fa/article/403830.66>

صفاری نیا، مجید (۱۳۹۶). بررسی ویژگی های روانسنجی مقیاس سبک های تبادل اجتماعی در جمعیت ایرانی. مجله مطالعات روانشناسی صنعتی و سازمانی. ۴(۱): ۱-۱۸. https://jiops.scu.ac.ir/article_13848.html

ظهوری ناو، بیژن و رجیبی، سوران (۱۳۸۸). بررسی ارتباط گروهی از متغیرها با کاهش انگیزش تحصیلی دانشجویان رشته ی زبان و ادبیات فارسی. مجله دانشور رفتار، ۱۶(۳۶): ۴۱-۶۵. <https://sid.ir/paper/46320/fa.65-41>

عباس زاده، یاشار (۱۳۹۴). بررسی اثر آموزش کارآفرینی بر شکل گیری سرمایه انسانی و عملکردهای کارآفرینان. پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد مدیریت کارآفرینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

عزیزیان کهن، نسرين، دهقانی، ماهرخ، نصرتی، گوهر (۱۳۹۷). تحلیل نقش میانجی امید به تحصیل در رابطه بین اخلاق حرفه ای تدریس و عملکرد تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی. اخلاق در علوم و فناوری، ۱۳(۴): ۱۰۳-۱۰۹. <https://www.ethicsjournal.ir/article-1-1272-fa.html>

علی محمدی، رویا (۱۳۹۲). نقش انگیزه وابستگی در علاقه به حرفه های کارآفرینی دانشجویان کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت. پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت تحول، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت.

غلامی پور، مژگان (۱۳۹۶). رابطه امید تحصیلی با پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی با نقش واسطه ای خوش بینی تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه شهید باهنر کرمان.

فرخی، سارا (۱۳۹۸). بررسی تأثیر اخلاق حرفه ای معلمان بر انگیزش پیشرفت و سازگاری تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان. پایان نامه کارشناسی ارشد آموزش و بهسازی منابع انسانی، موسسه آموزش عالی سبز.

قاسم زاده، حسن (۱۳۹۹). خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی در سازمان ها. تهران: نشر دنیا نو.

قلاوندی، حسن (۱۳۹۵). پیش بینی اخلاق کاری بر اساس معنویت در محیط کار. اخلاق در علوم و فناوری، ۱۱(۱): ۷۵-

<https://www.ethicsjournal.ir/article-1-239-fa.html> ۸۴

قلاوندی، حسن، کبیری، افشار، سلطانزاده، وحید (۱۳۹۳). رابطه مسئولیت پذیری اجتماعی و کار تیمی کارکنان دانشگاه ارومیه. فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، ۲۵(۱): ۱۱۱-

https://jas.ui.ac.ir/article_18336.html ۱۲۰

قنبری، سیروس، عزیزی، احمد (۱۳۹۹). نقش میانجی تعهد عاطفی در ارتباط بین اخلاق کاری و شادکامی. اخلاق در علوم و فناوری، ۱۵(۳): ۹۱-۹۷.

<http://ethicsjournal.ir/article-1-1975-fa.html>

محب زاهدی، سمیرا (۱۳۹۹). تدوین مدل عملکرد خانواده های کارکنان شهرداری منطقه ۲ بر اساس مولفه های مسئولیت پذیری، سبک های تبادل اجتماعی و تاب آوری. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه پیام نور واحد بین المللی نخب جوان.

منفرد، محمود و خوراکیان، علی رضا (۱۳۹۳). تاثیر رفتار سازمانی مثبت بر نگرش کارکنان نسبت به تغییر سازمانی. فصلنامه مطالعات رفتار سازمانی، ۳(۳): ۱-

https://obs.iaobm.ir/article_13592.html ۱۷

موسی بیگی، طیه، سروش نیا، سهیلا، صفاری نیا، مجید و آقاییوسفی، علیرضا (۱۴۰۱). پیش بینی جامعه پسندی بر اساس سبک های تبادل اجتماعی و سبک فرزند پروری در دانشجویان. پژوهش های روانشناسی اجتماعی، ۱۲(۴۵): ۴۵-۱۰۰. <https://ensani.ir/fa/article/511446/>

موسی زاده، رضا (۱۳۹۴). تاثیر اخلاق کاری بر کارآفرینی سازمانی، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه.

مهدیه، امید و قهرمانی، مریم (۱۳۹۹). بررسی تأثیر ابعاد اخلاق حرفه ای اساتید بر انگیزش دانشجویان. جامعه شناسی آموزش و پرورش، ۶(۱): ۲۸-۴۰.

<https://jedusocio.com/index.php/se/article/view/128/128>

References

- Abbaszadeh, Y. (2015). *Investigating the effect of entrepreneurship education on the formation of human capital and entrepreneurs' performance* [Master's thesis in Entrepreneurship Management, Islamic Azad University, Central Tehran Branch]. (in Persian).
- Aldulaimi, S. H. (2016). Fundamental Islamic perspective of work ethics. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 7(1), 59-76. <https://doi.org/10.1108/JIABR-02-2014-0006>
- Alimohammadi, R. (2013). *The role of affiliation motivation in interest in entrepreneurial careers among master's students of business management at Islamic Azad University, Rasht Branch* [Master's thesis in Transformational Management, Islamic Azad University, Rasht Branch]. (in Persian).
- Al-Said, K. (2023). Influence of teacher on student motivation: Opportunities to increase motivational factors during mobile learning. *Educ Inf Technol* (Dordr), 29: 1-19. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10050794/>
- Aghaei, H., & Khaledi, K. (2019). *Entrepreneurship education*. Kermanshah: Razi University Press. (in Persian).
- Agahi, K. (2015). *The relationship between organizational culture and organizational climate and employees' responsibility in technical and vocational education centers in Shiraz* [Master's thesis, Educational Management, Islamic Azad University, Marvdasht Branch]. (in Persian).
- Azizian-Kohan, N., Dehghani, M., & Nosrati, G. (2018). Analyzing the mediating role of academic hope in the relationship between professional teaching ethics and academic performance among physical education students. *Ethics in Science and Technology*, 13(4), 103-109. <https://www.ethicsjournal.ir/article-1-1272-fa.html>
- Bagherpour Dougi, S. (2023). *Investigating the effect of organizational culture and work ethic on performance with regard to teachers' job satisfaction in boys' elementary schools in Babolsar* [Master's thesis, Educational Management, Allameh Amini Institute of Higher Education]. (in Persian).
- Ebrahimi, S., Pakdaman, S., & Sepehri, S. (2011). Relationships among achievement goals, classroom climate, perceived ability, and perceived usefulness in adolescents. *Journal of Developmental Psychology: Iranian Psychologists*, 8(29), 35-44. (in Persian). <https://civilica.com/doc/1319644>
- Chen, Y.L., & Cheng, H. (2020). Public family businesses and corporate social responsibility assurance: The role of mimetic pressures. *Journal of Accounting and Public Policy*, 39: 106-119. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2020.106734>
- Chukwuemeka, J., Evelyn, E., Kalu-mbu, E., Ukamaka, F., Nweke, P., Madu, V., & Iro, S. (2020). Teachers' Professional Ethics and Classroom Management as a Correlate of Students' Academic performance in Public Secondary Schools in Abia State, Nigeria. *The Journal of Social Sciences Research*, 6(7), 715-719. <https://ideas.repec.org/a/arp/tjssrr/2020p715-719.html>
- Daspit, J.J., Holt, D.T., Chrisman, J.J., & Long, R. (2016). Examining Family Firm Succession from a Social Exchange Perspective. *Family Business Review*, 29(1): 44-64. [doi/10.1177/0894486515599688](https://doi.org/10.1177/0894486515599688)
- Davis, C. (2014). Voicing conflict: Moral evaluation and responsibility in a Sri Lankan Muslim family's conversation. *Language & Communication*, 39(2): 1-13. [doi/abs/10.1111/aeq.12093](https://doi.org/10.1111/aeq.12093)
- Ebrahimi, S., Pakdaman, S., & Sepehri, S. (2011). Relationships among achievement goals, classroom climate, perceived ability, and perceived usefulness in adolescents. *Journal of Developmental Psychology: Iranian Psychologists*, 8(29), 35-44. (in Persian). <https://civilica.com/doc/1319644>

- Eren, A. (2014). 'Not only satisfied and responsible, but also hopeful': prospective teachers' career choice satisfaction, hope, and personal responsibility. *Cambridge Journal of Education*, 45(2): 1-18. doi:10.1080/0305764X.2014.930417
- Ersoy, E., & Ayaz-Alkaya, S. (2024). Academic self-efficacy, personal responsibility, and readiness for professional practice in nursing students: A descriptive and correlational design. *Nurse Education Today*, 30: 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2023.106007>
- Ess, M., & Burke, S.E. (2022). Class attitudes and the American work ethic: Praise for the hardworking poor and derogation of the lazy rich. *Journal of Experimental Social Psychology*, 8: 1-10. doi:10.1016/j.jesp.2022.104301
- Farrokhi, S. (2019). *Investigating the effect of teachers' professional ethics on students' achievement motivation, academic adjustment, and academic performance* [Master's thesis, Human Resources Education and Development, Sabz Institute of Higher Education].
- Fu, W., Deshpande, S., Satish, P., & Zhao, X. (2011). The Impact of Ethical Behavior and Facets of Job Satisfaction on Organizational Commitment of Chinese Employees. *Journal of Business Ethics*, 104(4): 537-543. doi:10.1007/s10551-011-0928-4
- Ghanbari, S., & Azizi, A. (2020). The mediating role of affective commitment in the relationship between work ethic and happiness. *Ethics in Science and Technology*, 15(3), 91-97. (in Persian). <http://ethicsjournal.ir/article-1-1975-fa.html>
- Ghasemzadeh, H. (2020). *Creativity, innovation, and entrepreneurship in organizations*. Tehran: Donya-ye No Publishing. (in Persian).
- Gholamipour, M. (2017). *The relationship between academic hope, academic achievement, and academic motivation: The mediating role of academic optimism* [Master's thesis, Educational Psychology, Shahid Bahonar University of Kerman]. (in Persian).
- Gholavandi, H., Kabiri, A., & Soltanzadeh, V. (2014). The relationship between social responsibility and teamwork among employees of Urmia University. *Quarterly Journal of Applied Sociology*, 25(1), 111-120. (in Persian). https://jas.ui.ac.ir/article_18336.html
- Gholavandi, H. (2016). Predicting work ethic based on workplace spirituality. *Ethics in Science and Technology*, 11(1), 75-84. (in Persian). <https://www.ethicsjournal.ir/article-1-239-fa.html>
- Khakpour, A., & Darvishi, H. (2016). The role of teachers' professional ethics in enhancing students' academic achievement motivation. *Teaching Research*, 4(3), 47-62. (in Persian). https://trj.uok.ac.ir/article_46577.html
- Khalilpour, S. (2014). *The effect of inducing positive mood on increasing hope among students at Bu-Ali Sina University* [Master's thesis, Educational Psychology, Bu-Ali Sina University, Hamadan]. (in Persian).
- Knox, D., Zusman, M., White, A., & Haskins, G. (2019). Coed anger over romantic partner's video game playing. *Psychology Journal*, 6(1): 10-16.
- Kline, R.B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling. Second Edition*. New York: The Guilford Press.
- Lauermann, F., & Berger, J.C. (2021). Linking teacher self-efficacy and responsibility with teachers' self-reported and student-reported motivating styles and student engagement. *Learning and Instruction*, 76: 101-111. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2020.101441>
- Leybman, M.J., Zuroff, D.C., & Fournier, M.A. (2011). Social exchange styles: Measurement, validation, and application. *European Journal of Personality*, 25(3), 198-210. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/per.785>
- Mahdieh, O., & Gharamani, M. (2020). Investigating the effect of professors' professional ethics dimensions on students' motivation. *Sociology of Education*, 6(1),

- 28-40. (in Persian).
<https://jedusocio.com/index.php/se/article/view/128/128>
- Mohab-Zahedi, S. (2020). *Developing a model of family functioning among municipality employees based on responsibility, social exchange styles, and resilience* [Master's thesis, Clinical Psychology, Payame Noor University, International Branch of Nakhchivan]. (in Persian).
- Monfared, M., & Khorakian, A. R. (2014). The effect of positive organizational behavior on employees' attitudes toward organizational change. *Quarterly Journal of Organizational Behavior Studies*, 3(3), 1-17. (in Persian).
https://obs.iaobm.ir/article_13592.html
- Mei, H., Lee, C. H., & Xiang, Y. (2020). Entrepreneurship Education and Students' Entrepreneurial Intention in Higher Education. *Education Sciences*, 10(9): 257.
[doi:10.3390/educsci10090257](https://doi.org/10.3390/educsci10090257)
- Meriac, J.P., Rasmussen, K.E., & Pang, J. (2022). Work ethic and grit: Explaining responses to dissatisfaction at work. *Personality and Individual Differences*, 8: 74-82.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.112037>
- Moosabeigi, T., Soroushnia, S., Safarinia, M., & Aghayousefi, A. (2022). Predicting social desirability based on social exchange styles and parenting styles among university students. *Social Psychology Research*, 12(45), 45-100. (in Persian).
<https://ensani.ir/fa/article/511446/>
- Mousazadeh, R. (2015). *The effect of work ethic on organizational entrepreneurship* [Master's thesis in Business Management, Islamic Azad University, Kermanshah Branch]. (in Persian).
- Petty, G.C. (1990), *Development of The Occupational Work Ethic Inventory*, (Knoxville, The University of Tennessee; Unpublished paper).
- Pop, O, Dina, G.C., & Martin, C. (2012). Promoting the corporate social responsibility for a green economy and innovative jobs. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15: 1020-1023.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.232>
- Ramawati, Y., Sudiro, A., & Rochman, F. (2020). Understanding entrepreneurial intention: The mediating effect of entrepreneurial motivation on perceived desirability and new venture creation intention. *International Journal of Entrepreneurship*, 24(4), 1-11.
<https://ideas.repec.org/a/ris/ijentr/0130.html>
- Rand, K. L., Shanahan, M. L., Fischer, I. C., & Fortney, S. K. (2020). Hope and optimism as predictors of academic performance and subjective well-being in college students. *Learning and Individual Differences*, 81, 101906.
<https://doi.org/10.1016/j.lindif.2020.101906>
- Ranjbar, A., & Bayanfar, F. (2019). The relationship between teachers' personality traits and responsibility and students' procrastination and academic achievement motivation. *Recent Advances in Psychology, Educational Sciences and Education*, 2(17), 1-15.
<https://www.jonapte.ir/showpaper/1172450>
- Rahmani Daryasari, M., Yavari-Nia, S., & Sepehrian Azar, F. (2020). Predicting academic achievement based on spiritual intelligence, hope, and responsibility among third-grade female high school students. *Quarterly Journal of Educational Psychology*, 16(56), 181-196.
<https://doi.org/10.22054/jep.2020.39468.2573>
- Rouhi, G., & Asayesh, H. (2012). The status of academic motivation among students at Golestan University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*, 12(3), 152-160.
<https://www.sid.ir/paper/59427/fa>
- Sadozai, A. M., Marri, M. Y., Zaman, H. M., Yousufzai, M. I., Nas, Z. (2013). Moderating Role of Islamic Work Ethics between the Relationship of Organizational Commitment and Turnover Intentions: A Study of Public Sector of Pakistan. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(2): 767-775.

- <https://www.richtmann.org/journal/index.php/mjss/article/view/266/251>
- Safarinia, M. (2017). Investigating the psychometric properties of the Social Exchange Styles Scale in the Iranian population. *Journal of Industrial and Organizational Psychology Studies*, 4(1), 1–18. https://jiops.scu.ac.ir/article_13848.html
- Sánchez Cañizares, S. M., & Fuentes García, F. J. (2010). Gender differences in entrepreneurial attitudes. *Equality, diversity and inclusion: an International Journal*, 29(8), 766–786. <https://www.emerald.com/edi/article/29/8/766/109533/Gender-differences-in-entrepreneurial-attitudes>
- Shahrokhi, S. (2018). *Investigating the relationship between teacher–student communication, responsibility, and academic motivation among first-grade female secondary-school students in Jiroft* [Conference paper]. Second International Conference on Psychology, Counseling, Education, and Training. <https://civilica.com/doc/843171/>
- Sharifian, M., Safarinia, M., & Alizadeh-Fard, S. (2018). Structural modeling of vaginismus based on marital adjustment, sexual self-expression, sexual anxiety, and social exchange styles. *Research in Psychological Health*, 12(4), 48–66. <https://www.ensani.ir/fa/article/403830>
- Shobha, B.G. (2020). Professional Ethics and Issues in Teaching Profession OPEN ACCESS Shanlax *International Journal of Arts Science and Humanities*, 7(2), 159–161. <https://www.scribd.com/document/685435030/Professional-Ethics-and-Issues-in-Teaching-Profession>
- Snyder, C. R. (2000). *Positive psychology: The scientific and practical explorations of human strengths*. New York, Sage publication Inc.
- Snyder, C. R., Feldman, D. B., Taylor, J. D., Schroeder, L. L., & Adams III, V. H. (2000). The roles of hopeful thinking in preventing problems and enhancing strengths. *Applied and Preventive Psychology*, 9(4), 249–269. [https://doi.org/10.1016/S0962-1849\(00\)80003-7](https://doi.org/10.1016/S0962-1849(00)80003-7)
- Song, J., & Cheng, T.C. (2020). How do gender differences in family responsibilities affect doctors labour supply? Evidence from Australian panel data. *Social Science & Medicine*, 5:1–12. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33257176/>
- Spellman, F. (2013). The social exchange theory: We all weight out our options. *Journal of Personality Assessment*, 50:18–23.
- Symaco, L.P., & Tee, M.U. (2018). Social responsibility and engagement in higher education: Case of the ASEAN. *International Journal of Educational Development*, 2: 123–134. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2018.10.001>
- Valentine, S., Philip, V., Lynn, G., & Tim, B. (2010). Positive Job Response and Ethical Job Performance. *Journal of Business Ethics*, 91:195–206. [doi:10.1007/s10551-009-0077-1](https://doi.org/10.1007/s10551-009-0077-1)
- Wentzel, K., & Skinner, E. (2022). The other half of the story: The role of social relationships and social contexts in the development of academic motivation. *Educational Psychology Review*, 1–12. [doi:10.1007/s10648-022-09713-1](https://doi.org/10.1007/s10648-022-09713-1)
- Zahiri-Nav, B., & Rajabi, S. (2009). Investigating the relationship between a set of variables and decreased academic motivation among students of Persian language and literature. *Daneshvar Behavior*, 16(36), 41–65. <https://sid.ir/paper/46320/fa>